

Interview med Chris Paulis om Køn, Vesten og Kultur

- *Autre Terre Magazine*, 15.06.2020, Belgien

- Link: <https://www.autreterre.org/interview-de-chris-paulis/>

- oversat fra fransk af Patricia Langvad Jensen, cand.soc. i socialvidenskab og internationale udviklingsstudier.

Chris Paulis interviewes af David Gabriel.

Chris Paulis er:

- ✚ Ph.d. i antropologi og lektor ved universitetet i Liège
- ✚ Underviser på den inter-universitære masteruddannelse i ”Køn”
- ✚ Ekspert i konstruktion af forskelle, køn og interkulturalitet.

Resumé af interviewet

Når kønsaspektet er på spil i udviklingsanliggender, bringer det ofte nogle meget vestlige og meget krævende måder at tænke på med sig, såsom lige adgang til rettigheder, magt og rum. Som for eksempel når kvinders beskæftigelse betragtes som kilder til anerkendelse og frihed.

Alligevel vil betalt lønarbejde ikke samlet set lade latinamerikanske og afrikanske kvinder slippe for det tunge huslige arbejde. Værre er, at det undertiden betragtes som en trussel for mændene, og så har det alvorlige konsekvenser. Så for nogle kommer anerkendelse og frihed ikke helt naturligt gennem penge.

Enhver kultur vil søge sin balance, og den er nødvendig for at kunne forstå den sociale og familiemæssige strukturering og for ikke at begå fejltagelser. Og for at undgå splittelse mellem mænd og kvinder – som endda kan fremprovokere vold – er det også vigtigt at være gennemsigtig i kommunikationen, så fordelene ved projekterne – blandede eller ej – som foreslås dem, kan blive hørt.

Interviewet i sin helhed

David Gabriel: *I Autre Terre's projekter antager vi ofte, at kvinder skal have et arbejde og sørge for deres egne behov. Hvad er fordele og risici ved en sådan tilgang?*

Chris Paulis: Spørgsmålet om køn er altid blevet problematiseret ud fra den måde, som nordamerikanere og europæere ser det. I en binær opfattelse, med velbestemte roller, men på samme tid stillende krav med feministiske bevægelser, som vil have samme lighed, rettigheder og indflydelse, og som vil indtage det samme terræn. Selv om vi ved, at hos os optager kvinderne generelt set ”det huslige” og mændene er mere i det offentlige rum – skønt denne tendens er i færd med at tippe. At drage ud med opfattelser som disse til andre lande er problematisk, da vi selv i vores eget Europa har betydelige forskelle mellem landene. I Belgien, Frankrig, Polen osv. ser man forskelligt på tingene.

I Latinamerika og Afrika er konstruktionerne og forholdene mellem kønnene endnu mere forskellige fra vores. Der er mandearbejde og kvindearbejde. Kvindernes arbejde tegner sig for størstedelen inden for ”husarbejde”: i hjemmet og i dannelsen (*at føde børn og ernære og opdrage dem*). Lige gyldigt hvilket arbejde de vil have uden for hjemmet, giver det dem ikke mere frihed.

Jo mere vi fortæller kvinder, at de kan dække deres behov ved at have tid til betalt arbejde ”så meget som muligt”, des mindre giver vi dem tid til sig selv, da de ikke har noget valg: De skal alligevel fortsætte med at tage ansvar for det huslige arbejde. Det er den første ting, der er betydelig forskellig fra os i Europa. Også i betragtning af at hos os er der ganske få, der bor sammen med bedsteforældre eller på anden måde bor i store familier.

Chris Paulis
(privatfoto)

I Afrika og Latinamerika er store familier (med udgangspunkt i gennemsnitligt 3 børn) gængse, og de tager ofte det fulde ansvar for mindst ét eller to ældre familiemedlemmer. Det kaster endnu mere arbejde i deres retning... Hvis kvinderne vil opnå autonomi gennem et officielt anerkendt arbejde, kan de ikke give slip på resten. De udmattes ofte af kombinationen af de to.

For ikke at nævne det faktum, at ægtemændene bliver rasende, fordi de i virkeligheden oplever, at kvinderne ikke har ret meget tid til overs til dem eller husarbejdet. En anden vigtig ting i disse lande er det ansvar, der påhviler den, der har autoriteten. Selv om mange kvinder varetager det praktiske, giver indtryk af at holde budget og administrere hjemmet, er det alligevel mændene, der har autoriteten. Disse vil gerne fremtøse som værende chefer. Når vi, i vores vision, giver kvinder lønnet arbejde, stiller vi dem på lige fod med mænd. På den måde tilfører vi uundgåeligt gnidninger i de sociale repræsentationer.

Selv om vi mener, at dette er ønskeligt, kræves der virkelig et fundamentalt stykke arbejde for

at ligestilling mellem køn bliver accepteret af begge parter. Især når vores vision ("*hvis en kvinde arbejder på fuld tid, så har hun sin frihed*") ikke nødvendigvis deles. Pengene vil udelukkende tjene husholdningen og børnene, eller overtages af manden, der vil gøre med dem, hvad han vil. Kvinders frihed er aldeles ikke sikker, ej heller defineret af de penge, de bringer hjem.

D.G.: Hvad er forholdet til børnene, når kvinder arbejder og har mindre tid til at passe dem?

C.P.: Det er sandelig kvinderne, der har ansvaret for børnene, lige fra uddannelse og fysisk udvikling til selvstændighed, psykologisk udvikling etc. Generelt vil deres egne relationer og deres egne værdier afhænge af, hvad der bliver af deres børn.

Selv om der undertiden er kvinder, der tjener penge og har et lønnet arbejde, kommer deres status for størstedelen, for ni ud af ti, gennem deres status som mødre.

(fortsættes side 14)

Interview med Chris Paulis om Køn, Vesten og Kultur

(fortsat fra side 13)

Man er en god mor (og drager således fordel af denne særlige status) i samfundets, ægtemandens og svigerfamiliens (som optager en meget vigtig rolle) øjne, hvis børnene er veluddannede. Alle disse kvinder forstærker det sociale og familiære pres, når de vil arbejde, fordi arbejdet i virkeligheden giver dem mindre tid til at opdrage deres børn eller i alt fald til at overvåge dem.

D.G.: *Vi bemærker i de udviklingsprojekter, vi støtter, at det faktum at kvinder tjener penge, giver dem en vis troværdighed og legitimitet i deres hjem. Kan du genkende det?*

C.P.: Det afhænger virkelig af den måde, hvorpå byerne eller landsbyerne accepterer kvinders arbejde. Hvis det accepteres, giver det kvinderne legitimitet. Det giver dem trods alt et minimum af autonomi, selv om de fortsat skal give manden pengene og bede ham om penge til deres personlige behov. Men det giver dem en vis position, fordi de bringer penge hjem og hjælper deres familie. Men hvis mændene tjener mindre end dem, så bliver det tvetydigt.

Generelt vil manden og svigerfamilien i højere grad overvåge dem for at sikre, at de ikke risikerer at blive familiens fortrinsautoritet, hvilket ville kunne betragtes som en krænkelse af deres mænds og svigerfamiliens mandighed. Hvis kvinderne har et arbejde, ved de hvordan de kan sikre en fremtid for dem selv og for deres børn. I disse tilfælde har kvinderne endnu mere prestige, status og anerkendelse, da man ser, at de ved hvordan man involvere sig i landsbyerne. De bliver forbilleder...

D.G.: *Hvilken holdning skal vi tilslutte os i forhold til denne tematik for at kunne opnå en fornuftig og samtidig ret ambitiøs tilgang til at ændre ting med hensyn til køn?*

C.P.: For det første, skal vi som udgangspunkt indhente oplysninger om de forskellige måder, kønsliggørelse finder sted på i de forskellige lande. Disse er forskellige fra land til land.

Man skal virkelig beskæftige sig med kulturen, de familiære og sociale systemer – ikke kun i landet som sådan, men også i landsbyerne, hvor man vil tage hen og “hjælpe”. Og velvidende om hvordan ting går, lade være med at begå en bommert.

Man kan have alle ambitioner og foreslå hvad man vil, så længe man ikke begår fejl, er der ikke noget problem. Der vil altid være en masse mennesker, der er interesserede i fremgangsmåden, især hvis man har modeller og alternativer at fremvise.

For det andet, skal man ikke komme som “læremester” (det er noget, som man især i Afrika værdsætter mindre og mindre), som vil lære eleverne hvordan “man lever godt”, at det her er “sandheden”, det her er et “samfund”, det her er “frihed”, sådan tjener man penge, etc. Der er dem, der føler sig frie uden at blive betalt. Hvis man vil pålægge vores vision “frihed er arbejde”, “autonomi er arbejde”, så vil kvinderne gøre alt for at forhindre nogen i at røre ved eller påvirke landsbyens funktion.

Fra det øjeblik hvor man træder ind i systemet og foreslår, ikke pålægger, mener jeg, at tingene kan fungere. Pointen er, at tage hensyn til kulturelle følsomheder. Ikke at gå direkte hen og sige “kvinder og mænd er lige i alt, også i måden det offentlige og private rum administreres”, men snarere at nå frem til at fremhæve de fordele, som mænd og kvinder kan drage ud af et givet udviklingsprojekt.

For eksempel, en ting man ikke skal opmuntre til, det er at organisere kvindemøder under påskud af at det er dem, man skal hjælpe, dem, der skal frigøre sig selv... Når man laver møder for mænd og kvinder kan man med det samme høre de samme informationer fra begge parter, og man bliver ikke opfattet som en trussel.

Informationerne fra den nordlige parts side skal altid tage udgangspunkt i fordelene for begge køn snarere end i det, der risikerer at blive opfattet som en ulempe for mændene. Mændene og kvinderne hører også straks, når der er spørgsmål, hvad alle fra begge grupper har at sige. Det er virkelig en fejl at adskille kønnene, især når man vil tale om lighed. Selv om man tror, at på den måde hjælper man den "svageste" gruppe.

D.G.: Det sker at vi laver projekter som udelukkende involverer kvinder (som mælkeindsamlings- eller genbrugsaktiviteter i Peru). Er det relevant eller ville det være bedre at favorisere mangfoldighed?

C.P.: Jeg synes, at hvis disse projekter styrker arbejdsrelationer, som allerede kun involverer kvinder, er der ingen grund til, at det skulle chokere. Hvis det allerede er kvinderne, der er mobiliseret i mælkeproduktionen, kan vi lige så godt fortsætte med at støtte dem.

Fra det øjeblik kvinderne er tilfredse, hvis der opstår familieforstyrrelser, betyder det, at de er enige om at tage hånd om dem. Det er godt at tage mangfoldigheden i betragtning. Men hvis man ved at oprette en gruppe for kvinder, og kvinderne her finder flere fordele end ulemper, betyder det, at vi ikke behøver at bekymre os om den familiære og sociale balance, som samfundet ønsker. Faktisk, hvis de fortsætter, er det fordi de foretrækker at styre det på deres måde.

D.G.: Jeg forstår, at alt er nuanceret og det er nødvendigt at interessere sig for omgivelsernes kultur for ikke at skabe en social og samfundsmæssig uenighed. På samme tid er det at skabe indkomstgenerende projekter for kvinder ikke en idé man skal udelukke, fordi det særligt kan give dem fordele for dem selv og deres mænd (som kan se deres livskvalitet forbedre sig). Det som vi især skal huske er at balancen er skrøbelig?

C.P.: Ja, og det vigtige er at se, hvordan vi kan indskrive os i det kulturelle system, hvor vi skal fordybe os, velvidende, at vi virkelig skal

åbne øjnene for alle systemer og for de elementer vi vil finde undervejs, for hvis vi kun kommer med vores "gode idéer", som uundgåeligt er en konstruktion fra vores egen kultur, risikerer det at medføre problematiske situationer, der udspiller sig, uden at vi er klar over det.

Det er vigtigt at kigge på hvilken social organisering af kønnene, der synes at fungere. Vi skal forsøge så hurtigt som muligt at se på hvad, der vil gøre kvinderne tilfredse. Hvis det faktisk er ved at være sammen med kvinder, fungerer det så meget desto bedre. Somme tider skal vi blot være der for at skabe en forbindelse mellem grupperne af kvinder og mænd, alt imens vi respekterer både kvinder og mænd. Der er ingen grund til at vi fortæller os selv, at der nødvendigvis skal være mangfoldighed. Men det at oprette et projekt bør aldrig fjerne information fra en så stor gruppe mennesker.

D.G.: Kan du sige nogle ord om begrebet kønsliggørelse? Er det processen med at forstå mænds og kvinders rolle? De sociale roller, som de optager og ligestillingen af deres virke?

C.P.: Ja, man kan godt sige, at alle kulturer fungerer efter deres egen balance. Der findes ikke et system, der fungerer i uligevægt. Bare fordi vi tror, noget er ude af balance, behøver det ikke være det. Derimod skaber den forandring, der kommer udefra, altid en uligevægt, der risikerer at medføre konflikter.

Da det næsten altid er kvinder, der har problemer, og det er på dem vi altid fokuserer (i hvert fald i de sidste 20 år), ved at ville hjælpe dem til frigørelse, frihed og opnåelse af deres rettigheder, risikerer vi at stille dem hensynsløst i konfrontation med grupper af mænd.

Og når vi først har trukket os fra en projektsammenhæng, risikerer de at betale en meget dyrere pris for det, såsom udnyttelse, foragt, kontrol og endog dominans eller vold.